

Fråga advokaten

Agneta Gustafsson och Josef Angerbjörn är advokater vid Advokatbyrån Nywa. I Bil & Bostad förklarar de varannan vecka juridiska ord och begrepp samt svarar på läsarnas frågor om juridik, främst om avtalsrätt och bostadsköp.

Om fusk på högskoleprovet

Hej Josef,

Jag skrev nyligen högskoleprovet och lyckades faktiskt få ett mycket bra resultat. I efterhand har jag fått veta att en person som skrev provet samtidigt som mig ska ha fuskat på provet och använt hjälpmedel. Jag vet att det inte är tillåtet att fuskas på högskoleprovet men jag undrar nu om det också är brottsligt att göra det och om så är fallet, vad straffet kan bli?

Mvh Alex

Hej Alex,

Först och främst är det på sin plats att gratulera dig till ett gott resultat på högskoleprovet. Du har helt rätt i att det inte är tillåtet att fuskas på högskoleprovet. Sedan hösten 2016 undertecknar också provdeltagarna, med stöd av en ny bestämmelse i Universitets- och högskolerådets föreskrifter, en försäkran på heder och samvete om att de genomför provet utan att använda otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt vilsledda. Syftet med införandet av denna försäkran var just att göra det straffbart att fuskas.

Av 15 kapitlet 10 § brottsbalken framgår att: "Den som på annat sätt än muntligen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, när uppgiften enligt lag eller annan författning lämnas på heder och samvete eller under annan liknande försäkran, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osann försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år."

Högsta domstolen har sedan tidigare fastslagit att begreppet *författning* i lagtexten även avser myndighetsföreskrifter. Detta innebär att om man uppsåtligt bryter mot en enligt högskolerådets föreskrifter lämnad försäkran på heder och samvete om att genomföra provet utan att använda otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt vilsledda gör man sig sannolikt skyldig till brottet *osann försäkran*.

För att avgöra vilket straff eller påföljd som kan bli aktuell måste man först avgöra om brottet ska rubriceras som *osann försäkran* eller *osann försäkran, grovt brott*. Bestämmelsen om osann försäkran innehåller inga omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Frågan berörs inte heller i förarbetena till bestämmelsen. Bestämmandet av ett brotts svårhetsgrad ska dock normalt göras med beaktande av samtliga omständigheter vid brottet. Till följd av att jag inte känner till de närmare omständigheterna gällande din påstådda fuskare så är det inte heller möjligt att bedöma om personen gjort sig skyldig till ett grovt brott eller ej.

I ett antal fall av osann försäkran i samband med högskoleprovet som har prövats i hovrätterna har brotten inte bedömts som grova. I ett avgörande i Högsta domstolen under år 2021 har domstolen dock funnit att gärningen skulle bedömas som grovt brott. I målet hade de otillåtna hjälpmedel bestått i avancerade tekniska hjälpmedel som använts under provet och vilka hade tillhandahållits av ett företag. Högsta dom-

stolen fann det utrett att gärningsmannen beställt och använt hjälpmedlen samt att det oriktiga provresultatet lett till att han senare upptagit en utbildningsplats som rätteligen skulle ha erbjudits någon annan.

Vid bedömningen av brottets svårhet anförde Högsta domstolen för det första att det är naturligt att ta hänsyn till i vilken omfattning som de lämnade uppgifterna i försäkran avviker från verkliga förhållanden. Det vill säga om försäkran avser ett flertal oriktiga uppgifter eller om uppgifterna avviker påtagligt från de rätta förhållandena.

För det andra anförde Högsta domstolen att det vid den bedömningen måste hänsyn tas till det sammanhang i vilket försäkran lämnas och till vilka negativa effekter som den felaktiga uppgiften kan ge upphov till.

För det tredje anförde Högsta domstolen att det vid den bedömningen finns skäl att tillmäta avsikten med brottet särskild betydelse. Ju mera otillbörlig avsikten har varit, desto starkare talar det för att bedöma brottet som grovt.

Gärningsmannen avgav en försäkran på heder och samvete om att han vid högskoleprovet inte hade använt några otillåtna hjälpmedel. I själva verket hade han under provet använt otillåtna hjälpmedel av tekniskt avancerat slag. Hans försäkran innebar därför en mycket påtaglig avvikelse från de verkliga förhållandena.

Kravet på att en sådan försäkran som gärningsmannen avgav ska undertecknas på heder och samvete syftar till att högskoleprovet ska kunna tjäna som ett rättvist urvalsinstrument inför antagning till högskola. Kravet tillgodoser därmed ett från både allmän och enskild synpunkt viktigt ändamål.

Det är uppenbart att gärningsmannens avsikt med gärningen i förlängningen var att skaffa sig en otillbörlig fördel vid antagningen till högskola. Denna avsikt var särskilt klandervärd, eftersom följden av hans agerande skulle kunna bli att han tog i anspråk en högskoleplats på någon annans bekostnad.

Vid en samlad bedömning av omständigheterna fann Högsta domstolen att brottet skulle bedömas som grovt. Påföljden bestämdes till villkorlig dom och 50 dagsböter.

Jag avslutar med ett citat från den förre basebolltränaren Tommy Lasorda. "No, we don't cheat. And even if we did, I'd never tell you."

JOSEF ANGERBJÖRN
Advokat,
Advokatbyrån Nywa

Har du en fråga? Skriv till Agneta och Josef!

Om du har funderingar kring bostadsköp, bilköp, juridik eller avtal, e-posta din fråga till advokaten@nywa.nu.

Vänligen notera att alla upplysningar enbart är informativa och inte utgör legal rådgivning. Rättslig rådgivning kan endast lämnas av advokat eller jurist som erhållit handlingar och fullständig information om omständigheterna i det enskilda fallet.

Bilar från A till Ö

Varför heter bilarna som de gör? Umeås största bil- och språknörd, Fredrik Andersson, söker svar på denna och andra frågor i en faktafylld artikelserie om gamla och nya bilar.

DFP från 1913.

FOTO: BONHAMS

DFP – från skryt till skrot

De brittiska bröderna Bentley hade stor betydelse för det franska bilmärket DFP:s framgång. Men Bentleys beslut att börja bygga egna bilar var också en av orsakerna till DFP:s död.

Efter att ha arbetat för andra biltillverkningsföretag bestämde Auguste Doriot (1863–1955) och Ludovic Flandrin (1873–1946) att de skulle starta eget. År 1906 började de i Courbevoie utanför Paris tillverka Doriot-Flandrin, en liten bil med encylindrig enlitersmotor. Två år senare tillkom bröderna Alexandre och Jules-René Parant (och med dem nytt kapital). Företagsnamnet ändrades till Doriot, Flandrin & Parant. Bilmärket blev DFP. Mer om detta strax, men först några ord om de efternamn som utgjorde firmanamnet:

Från guldkommun

Alla vill vi väl veta varifrån namn kommer, men kanske får man ett särskilt stort intresse för hur personnamn uppstår om man heter Narcisse-Eutrope? Den kanadensiske läkaren, journalisten, bibliotekarien, historikern och arkeologen Narcisse-Eutrope Dionne (1848–1917) skriver i en av sina böcker om namns betydelse att efternamnet Doriot ursprungligen visade att bären härstammade från någon av de kommuner som heter Oriol och som enligt Dionne ligger i de franska departementen Charente och Drôme (underförstått i Dionnes resonemang verkar vara att *d'Oriol* ("från Oriol") förvandlats till *Doriot*). I Drôme finns mycket riktigt kommunen Oriol-en-Royans. I Charente finns ingen kommun som heter Oriol, men möjligen menar Dionne *Oriolles*. Ortnamnet *Oriolles* kommer troligen från det latinska adjektivet *aurculus*, som betyder "gyllengul" (det finns förresten en fransk äppelsort som på grund av sin guldgula färg kallas *oriole*). Också *Oriol*-delen av ortnamnet Oriol-en-Royans verkar ha med latinets ord för "guld" att göra. *Royans* tycks dock komma från ett galliskt ord som betyder "röd".

Tanig och tafatt eller flott och frappant?

Det franska namnet *Flandrin* betyder helt enkelt "från Flandern". Det franska efternamnet *Flandrin* förekommer följaktligen mest i norra Frankrike. Ludovic Flandrin var dock av italiensk härstamning (även om han kanske också hade flandriska förfäder). I ålderdomlig franska kan *flandrin* också vara en nedsättande benämning på en lång, gänglig, spenslig, vek och/eller tafatt person.

Trevligare vore förstås att bli kallad *parant*, som enligt Svenska Akademiens ordbok betyder "elegant på ett iögonfallande sätt, flott o. frappant". Ursprunget till detta

svenska adjektiv är det franska ordet *parant*, som är presensparticipform av verbet *parer* ("smycka" eller "förbereda"), vilket i sin tur kommer från latinets *parare*, som betyder bland annat "bereda". Men det finns troligen inget samband mellan den franska verbformen *parant* och efternamnet *Parant*. Några källor anger i stället att efternamnet *Parant* skulle vara en förvanskning av namnet *Parent* (som betyder "släkting"). Det franska efternamnet *Parant* är – i likhet med *Flandrin* – vanligast i norra delen av landet.

Trogen och snabbt

På några få år blev DFP ett populärt bilmärke med flera olika modeller. Man gick från encylindriga motorer till fyr- och sexcylindriga – och från att köpa motorer av andra tillverkare till att konstruera egna. I Storbritannien blev bröderna Bentley generalagent. De experimenterade med motorkonstruktionen och gjorde bilarna ännu snabbare. Bentleys DFP fick sedan stora framgångar på tävlingsbanorna. Förutom att de var snabba ansågs DFP-bilarna vara välbyggda och pålitliga. Som sin skrytsamma symbol och slogan använde Doriot, Flandrin & Parant en guldfärgad galopperande vinthund respektive texten FIDÈLE & VITE. Orden betyder "pålitlig" respektive "snabbt". Det är underligt att man blandade adjektiv och adverb på detta sätt men kanske skulle texten betyda att bilen "[är] pålitlig och [går] snabbt".

I slutet av 1910-talet började dock den trofasta guldhunden tappa fart. Konkurrensen från större biltillverkare blev allt svårare. Det började ryktas att DFP hade kvalitetsproblem.

Bilmärken, vars namn består av akronymer, råkar alltid ut för att lustigkurrar bestämmer att bokstäverna ska få nya, "fyndiga" betydelser. De franska tidningarna underblåste ryktena om DFP genom att föreslå att förkortningen skulle stå för *Dernière Ferraille Parisienne* ("sista [eller sämsta] parisiska skroten"). Bentley slutade sälja DFP och började bygga egna bilar (påfallande lika DFP). Därmed stängdes DFP:s dörr till den brittiska marknaden, vilket var en av flera orsaker till att märket några år senare skrotades.

FREDRIK ANDERSSON
Bil- och språkfantast

